TÜRK DEVLETLERİ PARLAMENTER ASAMBLESİ

ÇEVRE, DOĞAL KAYNAKLAR VE SAĞLIĞIN KORUNMASI KOMİSYONU DOKUZUNCU TOPLANTISI

27 Mayıs 2024

Çevrim İçi

RAPOR

"TÜRKPA ÜYESİ DEVLETLERDE TIBBİ ATIK YÖNETİMİ"

GİRİŞ

Türkiye Cumhuriyeti'nin Ankara şehrinde düzenlenen TÜRKPA 12. Genel Kurulunda kabul edilen 2024 Yılı Faaliyet Planına ve TÜRKPA'nın 2023-2028 Stratejik Yol Haritasına uygun olarak, Komisyonun Dokuzuncu Toplantısının konusu "TÜRKPA Üyesi Devletlerde Tıbbi Atık Yönetimi" olarak belirlenmiştir.

Tıbbi atık yönetimi ciddi küresel bir problemdir. Ekonomik açıdan yüksek gelişmiş, sağlık hizmetlerine yüksek kamu yatırımı ve uzun yaşamın göstergesi yüksek olan ülkelerde sağlık kurumlarınca daha çok tıbbi atık bertaraf edilmektedir. Bunun aksine, bulaşıcı hastalıklardan muzdarip olan, ekonomik açıdan az gelişmiş ülkelerde bu tür atıklar gerektiği gibi toplanamamakta veya uygun şekilde kayıt altına alınamamaktadır. Bu konuya TÜRKPA üyesi devletler de büyük önem vermektedir.

Günümüz dünyasında, tıbbi tesislerin sayısındaki ve tıbbi bakım hacmindeki artışla birlikte, tıbbi atıkların yönetimi ve bertarafı konusu daha güncel ve önemli hale gelmektedir. Bu açıdan tıbbi atık yönetimi alanındaki

normatif yasal çerçeve büyük önem arz etmektedir. Bu konunun gözden geçirilerek uygun çözümlerin bulunması TÜRKPA üyesi devletlerde tüm önemli meselelere katkı sağlayacaktır.

Sağlıklı bir çevre hakkı en açık şekilde tıbbi atıkların iyi şekilde yönetilmemesiyle bozulmaktadır. Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tıbbi atıkları ilk kez 1979 yılında tehlikeli atık kategorisi olarak tanımış ve onların yönetimi için özel hizmetlerin oluşturulması çağrısında bulunmuştur. Yakın zamanda, 1992 yılında Basel Sözleşmesi tıbbi atık yönetiminde önemli yol kat ederek, 45 çeşit atık türü tanımlanmış ve onlar arasında tıbbi atıklar ilk sırada yer almıştır. Bu önlemler, çevre ve insan sağlığına yönelik artan doğrudan potansiyel tehdit dikkate alınarak, çevre ve insan sağlığı üzerindeki olumsuz etkileri önlemek için tıbbi atıkların uygun şekilde işlenmesi ve yönetiminin önemini vurgulayan, çevre ve nüfus sağlığının korunmasında önemli adımlardır. İçeriğinde enfeksiyon, radyoaktif ve diğer maddelerin mevcut olduğu tıbbi atıkların miktarının yıllık artışı nedeniyle kamu sağlığını, ekolojik ve sıhhi koşulları tehdit eden bu alanda gerekli önlemlerin alınması önem taşımaktadır. Günümüzde sağlık sisteminin temel görevi yüksek kaliteli ve uygun maliyetli tıbbi hizmetler sunmaktır. Modern tıbbi ekipmanların mevcudiyetinin ileri tıbbi teknolojilerin uygulanmasıyla birlikte hizmet kalitesinin artırılmasında olumlu bir etkiye sahip olduğunu belirtmek gerekir.

DSÖ'ye göre tıbbi faaliyetlerden kaynaklanan biyomedikal atıkların yaklaşık %15'i hem insan sağlığı hem de çevre için tehdit oluşturmaktadır. Bu tür atıklar, potansiyel olarak nüfusun kitlesel zehirlenmesine ve uzun vadeli çevre kirliliğine neden olabilecek bulaşıcı, kimyasal veya radyoaktif malzemeleri içermektedir.

Mayıs 1995'te, BM Çevre Programı Yönetim Kurulu kimyasal maddelerin listesini değerlendirmek üzere kalıcı organik kirleticilerle ilgili 6 yıl sonra Stockholm Sözleşmesinin kabul edilmesiyle sonuçlanan uluslararası ve kurumlar arası bir süreç başlatmıştır. 2004 yılında yürürlüğe giren ve o tarihten bu yana birçok kez revize edilen bu sözleşme, listede yer alan kimyasalların üretim ve dağıtımını ortadan kaldırmayı veya sınırlandırmayı amaçlamıştır. Ek-C, tıbbi atık yakma fırınlarını kalıcı kirleticilerin bir kaynağı olarak ilan etmiş ve Bölüm V'te en iyi çevresel uygulamalara yönelik öneriler arasında şu hususlara yer vermiştir: Yeni atık bertaraf tesislerinin inşasına yönelik teklifler değerlendirilirken, kaynakların geri kazanımı, yeniden kullanımı, geri dönüşümü, atık ayrımı ve daha az atık üreten ürünlerin teşviki de dahil olmak üzere evsel ve tıbbi atık oluşumunu en aza indirecek eylemler gibi alternatifler

dikkate alınmalıdır. Bu yaklaşım kapsamında, halk sağlığına ilişkin kaygılar dikkatle değerlendirilmelidir (UNEP, 2017, s.63).

Tıbbi atıkların gerektiği gibi yönetilmemesi, vatandaşları enfeksiyon riski ile karşı karşıya getirmektedir. Tek kullanımlık şırıngalar, damlalar ve sargı bezleri için gereken dezenfeksiyon düzeninin ihlali nedeniyle, dezenfekte edilmemiş atık malzemeler genellikle tıbbi kurumların çöp kutularına atılmakta ve bu da daha sonra çeşitli enfeksiyonların ortaya çıkması ve yayılması tehlikesine sebep olmaktadır.

Rapor, TÜRKPA üyesi devletler arasında tıbbi atık yönetiminin iyileştirilmesi alanında üye ülkelerin odak alanları ve gelecekteki işbirliği için önceliklere odaklanmaktadır. Bilimin ilerlemesi, yeni teknolojilerin geliştirilmesi ve mevcut durumun değişimi açısından bu alandaki çalışmalar süreklilik göstermelidir. Ayrıca, karar vericiler bu sorunu önceliği açısından değerlendirmeli ve önemini anlamalıdır.

AZERBAYCAN

Azerbaycan'da tıbbi atıklar "Atıklar Hakkında" Azerbaycan Cumhuriyeti Kanunu'na, Azerbaycan Cumhuriyeti Bakanlar Kurulunun 28 Aralık 2007 tarihli 213 numaralı kararıyla onaylanmış "Tıbbi Atık Yönetimine Dair Talepler"e ve Azerbaycan Cumhuriyeti Bakanlar Kurulunun 21 Nisan 2005 tarihli 74 sayılı kararıyla onaylanmış "Şehirler ve Diğer Yaşam Alanlarının Sıhhi, Hijyen ve Çevre Normatiflerine Uygun Olarak Temizlenmesi, Evsel Atıkların Geçici Depolanması, Düzenli Taşınması ve Nötralizasyonu" kararına göre yönetilmektedir.

Mevzuata göre tıbbi atıklar A, B, C ve D olmak üzere 4 sınıfa ayrılmaktadır; bunlardan B (potansiyel olarak bulaşıcı hastaların temas ettiği atıklar) ve C sınıfları (özellikle tehlikeli bulaşıcı hastaların temas ettiği malzemeler) daha tehlikeli atıklardır.

Koronavirüs (COVID-19) enfeksiyonu öncesindeki dönemde yapılan izlemelere göre, hem kamu hem de özel sağlık kuruluşlarında tıbbi atıkların yönetimine ilişkin gerekliliklerin yerine getirilmesinde eksiklikler kaydedilmiştir. Dolayısıyla, çoğu kurumda talepler doğrultusunda tehlikeli tıbbi atıklar için özel renkli kaplar bulunmamakta ve bu alandan sorumlu kişiler görevlendirilmemişti.

Bölgelerde yapılan izleme çalışmaları, sağlık kurumlarında oluşan tehlikeli tıbbi atıkların genel atıklarla birlikte evsel atık depolama alanlarına

taşındığını göstermiştir. Bazı durumlarda, tıbbi kurumlarda tıbbi atıkların ayrı toplanması için özel konteynerler sağlanmamış ve atık muhasebesi yapılmamıştır. Ekoloji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı ile Sağlık Bakanlığının ortak çalışması sonucunda bu eksikliklerin giderilmesine yönelik tedbirler alınmaya başlanmıştır.

Yukarıdakiler dikkate alınarak, tıbbi atık yönetimi konusunda bilgilendirme etkinliklerinin yapılması amacıyla Bakü, Sumgayıt, Gazah, Mingeçevir, Guba, Şirvan ve diğer bölgelerin merkezlerinde özel ve devlet tıp kurumları temsilcilerinin, yerel istatistik kurumlarının, sağlık departmanlarının, yerel valiliklerin sorumlu yapılarının yetkililerinin ve belediyelerin katılımıyla seminerler ve eğitici izlemeler gerçekleştirilmiştir.

Mevcut sosyo-ekonomik gelişim koşullarında sağlık kurumu sayısının artması, yeni tür tıbbi hizmetlerin, yöntem ve araç uygulamalarının yaygınlaşması tıbbi atıkların miktarında dinamik artışa neden olmuş ve dolayısıyla Azerbaycan'da tıbbi atık yönetiminin geliştirilmesi sağlık hizmetinin öncelikli alanlarından biri haline gelmiştir.

Bu bağlamda, Azerbaycan'da tıbbi atıkların yönetimini ve nötralizasyonunu geliştirmek amacıyla, Azerbaycan Cumhuriyeti Ekoloji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı ile Sağlık Bakanlığı'nın ortak kararıyla ülkede tıbbi atıkların yönetimine katılan ve bu alanda denetim yapan devlet kurumlarının (organlarının) temsilcilerinden oluşan bir çalışma grubu kurulmuştur.

Ülkede tıbbi atık yönetimi alanında oluşan sorunların detaylı bir şekilde incelenmesi ve çözümü için gerekli tedbirlerin hayata geçirilmesi amacıyla oluşturulan çalışma grubu faaliyetlerinin etkinliğinin ve kalitesinin artırılması için tıbbi atık yönetimi kontrol mekanizmasının geliştirilmesi, bu alandaki mevzuatın iyileştirilmesi, sağlık personelinin bilgi ve becerilerinin artırılması, gerekli altyapının güçlendirilmesi, muhasebe ve hesap verebilirliğin düzenlenmesi, kamuoyu farkındalığının artırılması ve diğer alanlarda hedefler belirlenmesi, bu amaçla ortak bir eylem planı hazırlanması ve uygulanması planlanmaktadır.

Ekoloji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı ve TABİB ile birlikte, Bakü ve bölgelerindeki tıbbi kurumlarda tıbbi atık yönetimi alanındaki mevcut durumun incelenmesine ilişkin ortak İzleme Planları onaylanmıştır.

Ülkenin tıbbi atık yönetimi (atık toplama, geçici depolama ve taşıma) sistemindeki tıbbi kurumlardaki mevcut durumun incelenmesiyle bağlantılı olarak, UNICEF'in girişimiyle, Ekim ve Aralık 2022'de 24 tıbbi kurum ve izleme

planlarına dayanarak, Ekoloji ve Doğal Kaynaklar Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı ve TABİB'in ilgili çalışanları tarafından Ağustos ve Eylül 2023'te 37 sağlık kuruluşu, Ocak 2024'te ise 60 sağlık kuruluşu uluslararası uzmanlar ve Ekoloji ve Doğal Kaynaklar Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı ve TABİB'in (Bölge Tıbbi Birimler İdaresi) ilgili çalışanları tarafından izlenmiş ve değerlendirmeler yapılmıştır.

Değerlendirme sonuçlarına göre, Bakü şehrinde ve ilçelerinde bulunan birçok sağlık kurumunda tıbbi atıkların doğru ayrıştırılmasında, tıbbi atık toplama odalarının organizasyonunda, taşınmasında, sağlık personelinin tıbbi atık yönetimi alanındaki farkındalık düzeyinde, tıbbi atıkların kayıt altına alınması ve raporlanmasında bazı kusur ve eksiklikler belirlenmiştir. Belirlenen sorunların ortadan kaldırılması amacıyla, Çalışma Grubu tarafından, aynı zamanda UNICEF'in desteği ile bir dizi önlem hayata geçirilmiştir.

Bu nedenle, tıbbi atıkların işlenmesinde kullanılan modern teknolojiler hakkında bilgi edinmek amacıyla Çalışma Grubu üyeleri Özbekistan'ı ziyaret etmiş ve ziyaret çerçevesinde tıbbi atıkların güvenli yönetimi alanında uygulanan tedbirler ve devlet politikası hakkında bilgi edinilmiştir. UNICEF tarafından uluslararası uygulamada kullanılan modern tıbbi atık bertaraf tesisleri hakkında bilgi edinmek amacıyla birçok çevrimiçi toplantı düzenlenmiştir. Ayrıca, tıbbi atık yönetimine ilişkin mevcut yasal çerçevenin gözden geçirilmesi ve iyileştirilmesi amacıyla çalışma grubunun ilgili üyelerinden oluşan bir alt çalışma grubu oluşturulmuştur.

Aynı zamanda, Azerbaycan Cumhuriyeti Bakanlar Kurulunun 28 Aralık 2007 tarih ve 213 sayılı "Tıbbi Atıkların Yönetimine İlişkin İlkeler" konusundaki mevzuatın onaylanmasına ilişkin karar Sağlık Bakanlığı tarafından revize edilmiş olup, modern gerekliliklere uygun olarak hazırlanan yeni bir karar taslağı halihazırda ilgili kurumlarla anlaşma aşamasındadır.

Atıkların ilk oluştuğu kaynakta etkin bir şekilde ayrıştırılması amacıyla, mevcut mevzuat uyarınca tıbbi atık yönetimine ilişkin bilgilendirici afişler hazırlanmış olup, sağlık kuruluşlarına yerleştirilmiştir. Ayrıca bu doğrultuda sağlık kuruluşlarında tıbbi atık yönetimi konusunda sağlık personelinin bilgi ve becerilerini artırmaya yönelik bir eğitim programı hazırlanmış olup, eğitimlerin kısa süre içerisinde gerçekleştirilmesi planlanmaktadır. Ayrıca, bir sonraki izleme sırasında sağlık çalışanlarına metodik yardım sağlanması planlanmaktadır.

Tıbbi atık yönetiminden sorumlu kurumlar ve sağlık tesisleri düzeyinde, atık takibi, atık miktarının ve bileşiminin doğru bir şekilde izlenmesi ve elektronik hesap verebilirliğin sağlanması için Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan bir elektronik veri tabanı, çeşitli sağlık kurumlarında pilot proje olarak test edilmektedir.

Azerbaycan, 2001 yılında Birleşmiş Milletler Tehlikeli Atıkların Sınır Ötesi Taşınımının ve Yer Değiştirmesinin Kontrolüne İlişkin Basel Sözleşmesi'ni kabul etmiş ve Azerbaycan Cumhuriyeti Ekoloji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı Basel Sözleşmesi tarafından yetkili Kurum olarak belirlenmiştir. Sözleşme kapsamındaki yükümlülüklerin yerine getirilmesi amacıyla "Tehlikeli Atıkların Geçişi" Yönetmeliği ve "Azerbaycan Cumhuriyeti'nde Tehlikeli Atık Yönetimi Devlet Stratejisi" onaylanmıştır.

Kalıcı Organik Kirleticilere ilişkin Stockholm Sözleşmesi Azerbaycan Cumhuriyeti tarafından 2003 yılında onaylanmıştır. Sözleşmenin yetkili makamı olarak Azerbaycan Cumhuriyeti Ekoloji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı belirlenmiştir. Bakanlık, Sözleşme hakkında detaylı şekilde bilgilendirilmiş, ilgili kuruluşların uzmanlarından oluşan bir çalışma grubu oluşturularak uygun öneri planı hazırlanmıştır.

Azerbaycan Cumhuriyeti 1996 yılında “Ozon Tabakasını İncelten Maddelere İlişkin Montreal Protokolü”nü ve bu protokolde yapılan ilgili değişiklikleri onaylamıştır.

KAZAKİSTAN

Kazakistan’da tıbbi atık yönetimini düzenleyen istikrarlı bir yasal çerçeve mevcuttur. Yıllar geçtikçe ülke bu çerçeveyi geliştirmiştir. Tıbbi atıklara ilişkin sanitasyon ve raporlama kuralları da tıbbi atıkların güvenli ve verimli yönetimini sağlamak amacıyla önemli adımlar içerdiğini kanıtlamıştır. Ancak, önemli gelişmelere rağmen bazı hususların daha da iyileştirilmesi gerekmektedir. Uluslararası standartlar ve en iyi uygulamalarla uyumun sağlanması için yasal çerçevenin izlenmeye ve güncellenmeye devam edilmesi önemlidir. Kurallara ve yönetmeliklere sıkı bir şekilde uyulmasını sağlamak için tıbbi atık yönetiminde yer alan personele daha fazla bilgi ve eğitim verilmesi de ehemmiyet taşımaktadır.

Bunun yanı sıra, çevre için potansiyel riskleri en aza indirmek ve tüm vatandaşların güvenliğini sağlamak amacıyla tıbbi atıkların temizlenmesi ve

bertarafına yönelik modern teknoloji ve tekniklerin daha geniş şekilde uygulanmasına ihtiyaç vardır.

Basel Sözleşmesi hükümlerine göre Kazakistan Cumhuriyeti Yüksek Konseyi 8 Temmuz 1994 tarihinde bir karar kabul etmiştir. Kazakistan Cumhuriyeti'nin 18 Eylül 2009 tarihli "Nüfusun Sıhhi-Epidemiyolojik Refahı Hakkında" Kanununun uygulanmasıyla iptal edilmiş, "Nüfusun Sağlığı Ve Sağlık Sistemi Hakkında" Kazakistan Cumhuriyeti 7 Temmuz 2020 tarihli Kanunu ile yürürlükten kaldırılmıştır.Tıbbi atık yönetimi alanındaki yasal düzenleme halihazırda Kazakistan Cumhuriyeti "Halk Sağlığı ve Sağlık Sistemi Hakkında" Kanunu ile yürütülmektedir.

Tıbbi atık yönetimi, Kazakistan nüfusunun epidemiyolojik ve çevresel güvenliğinin önemli bir bileşeni olarak kabul edilmektedir. Çeşitli bulaşıcı hastalıkların, toksik ve radyoaktif maddelerin yayılmasının toplum ve çevre için ciddi tehlike kaynağı olduğu dikkate alındığında, tıbbi atıkların toplanması, taşınması ve bertarafı özel dikkat gerektirmektedir. Tıbbi kurumlar tarafından "üretilen" atık miktarı hızla artma eğilimindedir ve bunun sonucunda kullanılan araçların çeşitliliği ve bileşimin değişkenliği de artmaktadır. Her sağlık kurumunda tıbbi atıkların risk sınıfına göre atık toplama, geçici depolama, işleme ve taşıma sistemi oluşturulmalıdır.

"Kalıcı Organik Kirleticilere ilişkin Stockholm Sözleşmesinin onaylanmasına ilişkin" Kazakistan Cumhuriyeti Kanunu Ek C uyarınca atık yakma tesisleri, dibenzo-p-dioksinler ve dibenzofuranlar, hekzaklorobenzen ve poliklorlu bifeniller dahil olmak üzere kalıcı organik kirleticilerin kasıtsız oluşum ve salınım kaynakları olarak sınıflandırılmaktadır.

Kazakistan Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı Sıhhi ve Epidemiyolojik Kontrol Komitesi bölge birimlerine göre, 2022 yılında tıbbi atık miktarı 2021 yılına göre 8,6 kat azalmıştır. 2021 yılıyla karşılaştırıldığında ülkedeki sağlık kurumlarının sayısı 1426 tesise çıkmıştır. Sağlık operasyonlarının sayısının artmasına ve sağlık kurumlarının 1426 tesise çıkmasına paralel olarak, ortaya çıkan tıbbi atık miktarında 8,6 kat azalma gözlenmiştir. Bu, sağlık kurumlarının ve Komitenin birimleri tarafından sunulan raporların kesin olmadığını göstermektedir. Ülkede bugüne kadar alınan tıbbi cihazların ve meydana gelen tıbbi atıkların hacmini analiz edecek bir veri tabanı bulunmamaktadır. Alınan tıbbi aletlerin ve meydana gelen tıbbi atıkların hacmini kontrol edecek modern bilgi sistemlerinin ve elektronik veri tabanlarının bulunmaması, sürecin etkin yönetiminin önündeki temel engel oalrak durmaktadır. Aslında böyle bir

analitik veri tabanı, tıbbi atıkların tedariki ve bertarafının optimize edilmesi, sağlık kurumlarının ihtiyaçlarının daha iyi anlaşılması ve tahmin edilmesi açısından çok önem taşımaktadır.

Biyolojik ve tıbbi atıkların uygun şekilde bertaraf edilmediği takdirde çevresel, toksik ve salgın tehlikeler taşıdığı açıktır. Tıbbi atıkların geri dönüştürülmesinin çeşitli yöntemleri vardır: termal, kimyasal, termokimyasal. Kazakistan'da çoğunlukla çevreyi kirleten ve nüfusu tehlikeli enfeksiyonlara yakalanma riski ile karşı karşıya getiren yakma yöntemi kullanılmaktadır.

Ülkede toplam 122 tıbbi atık imha kuruluşu faaliyet göstermektedir, bunlardan 108'inin tesisi mülkiyettir (%88,5) ve 14'ü (%11,5) kiralık tesistir.

Bundan başka, tıbbi atıkların bertarafı alanında Kazakistanlı bilim insanları benzersiz bir yöntem geliştirmiştir. Şöyle ki, Al-Farabi Kazak Ulusal Üniversitesi bilim insanları, biyomedikal atıkların (tıbbi maskeler, eldivenler, galoşlar vb.) yönetimi için dünyada benzeri olmayan yenilikçi bir yöntem bulmuşlardır. Yerel araştırmacılar tarafından geliştirilen plazma atık işleme teknolojisi ve plazma kimyasal reaktörü, biyomedikal atıkların tam termal dekontaminasyonuna olanak sağlaması, işleme verimliliğini artırması ve enerji tüketimini azaltması açısından benzersizdir. Geleneksel plazma geri dönüşüm yöntemiyle karşılaştırıldığında biyomedikal atıklar ayrıştırılmadan geri dönüştürülebilmektedir.

Tıbbi tesisler de dahil olmak üzere atık bertaraf tesislerine ilişkin şartlar, "Üretim ve Tüketim Atıklarının Toplanması, Kullanımı, Uygulanması, Nötürleştirilmesi, Taşınması, Depolanması ve Bertarafına İlişkin Sıhhi-Epidemiyolojik Şartlar" hıfzıssıhha yönetmelikleri ile belirlenir. (Sağlık Bakanı Vekili'nin 25 Aralık 2020 tarihli talimatıyla onaylanmıştır)

Bunun yanı sıra, Sağlık Bakanının 11 Ağustos 2020 tarihli kararıyla onaylanan "Sağlık Tesisleri İçin Sıhhi-Epidemiyolojik Şartlar" hıfzıssıhha kuralları, tıbbi atıkların toplanması ve depolanmasına ilişkin kuralları düzenlemekte ve tıbbi atıkların tasnifine göre toplanması ve depolanması için kullanılan konteyner türlerini ve işleme aşamalarını belirlemektedir.

Sağlık Bakanlığının verilerine göre, imha edilecek tıbbi ürünlerin ve ilaçların kullanıldığı kozmetoloji merkezleri de dahil olmak üzere 16 bin 943 sağlık kurumun denetlenmesi yapılmaktadır.

Kazakistan Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı, tıbbi atıkların toplanması, taşınması, depolanması, nötralize edilmesi, gömülmesi ve kullanılmasıyla

ilgilenen gerçek ve tüzel kişiler için yeterlilik şartları geliştirmiştir. Bu konu Hükumetin kontrolü altındadır.

KIRGIZİSTAN

Günümüzde tıbbi atıkların dezenfeksiyonu ve nötralize edilmesi sorunu bütün ülkeler için son derece ciddi bir sorundur ve Kırgızistan da bunun istisna değildir. Kırgızistan'da yaklaşık 20 yıldır bu alanda yürütülen faaliyetler sonucunda birçok sorun çözüme kavuşturulmuştur. Bir atık ayırma süreci oluşturulmuş, her sınıf için protokoller geliştirilmiş, toksik klor ile dezenfekte uygulaması artık kullanılmamakta ve birçok hastane, çevreyi kirlenmeden korumak amacıyla modern yöntemler kullanarak plastiği çöp depolama alanı yerine geri dönüşüme göndermemektedir. Ancak buna rağmen şu ana kadar kimyasal atıkların bertarafına yönelik net ve köklü bir sistem kurulmamış ve cıva içeren materyallerle etkileşimden kaynaklanan ciddi riskler önlenmemiştir.

İyi bir sağlık hizmeti atık yönetim sisteminin uygulanması süreci karmaşıktır. Bu sadece atık kategorilerinin ve Kırgızistan'da hâlihazırda uygulanan mevcut uygulamaların değerlendirilmesini değil, aynı zamanda atık yönetimi seçeneklerinin seçimini, bir atık yönetim planının hazırlanmasını, kurumsal politika ve yönergelerin benimsenmesini, bir atık yönetimi organizasyonunun oluşturulmasını, insan ve mali kaynakların tahsisini, planların belirlenen zaman dilimleri içerisinde uygulamaya konulmasını ve ayrıca sistemin periyodik eğitim, izleme, değerlendirme ve sürekli iyileştirme programının gerçekleştirilmesini öngörmektedir.

Kırgız Cumhuriyeti, Minamata Sözleşmesi hariç, Montreal Protokolü de dahil olmak üzere tüm önemli sözleşmeleri imzalamıştır. Kırgızistan 17 Temmuz 2005 tarihinde Kalıcı Organik Kirleticilere (POPs) ilişkin Stockholm Sözleşmesi'ni ve 3 Temmuz 2006 tarihinde bu sözleşmeye ilişkin Ulusal Uygulama Planını onaylamıştır. Rotterdam Sözleşmesi 11 Ağustos 1999 tarihinde, Montreal Protokolü ile Viyana Sözleşmesi ise 31 Mayıs 2000 tarihinde imzalanmıştır. Kırgız Cumhuriyeti 1996 yılında, listesi tıbbi atıklarla açılan Tehlikeli Atıkların Sınır Ötesi Taşınımının ve Bertarafının Kontrolüne İlişkin Basel Sözleşmesi'ni onaylamıştır. Halk sağlığı için çevre güvenliği konularının önemini fark eden Kırgız Cumhuriyeti, "Üretim ve Tüketim Atıkları Hakkında" (2001) adlı bir yasa kabul etmiştir. Bu kanunun 8. maddesine göre, atıkların çevre kirliliğine yol açması veya işletmelerin, kurumların, kuruluşların

ve yerleşim yerlerinin yakın çevresinde yanmaya sebep olacak şekilde izinsiz olarak bırakılması yasaktır.

Tıbbi atık yönetimi konuları Kırgız Cumhuriyeti'nin "Kırgız Cumhuriyeti'nde Halk Sağlığının Korunması Hakkında" Kanununa (2005) yansıtılmaktadır. Bu kanuna göre, yerel devlet yönetim organlarının ve yerel yönetimlerin sağlığın korunması alanındaki yetki kapsamı, biyolojik materyallerin ve tıbbi atıkların imhasının sağlanmasını da içermektedir. Madde 39, biyolojik materyal ve tıbbi atıkların kullanımı ve depolanmasının, Kırgız Cumhuriyeti'nin sağlık alanında yetkili makamı olan Sağlık ve Sosyal Kalkınma Bakanlığı tarafından belirlenen prosedüre uygun olarak yapılması gerektiğini belirtmektedir. Kırgız Cumhuriyeti Hükumeti'nin 03.07.2013 tarihli ve 396 sayılı "Kırgız Cumhuriyeti Hükumeti Sıhhi-Epidemiyoloji Servisi Tarafından Nüfusun Sıhhi-Epidemiyolojik Refahının Sağlanması İçin Sıhhi-Epidemiyolojik Kontrol Hakkında" Kararnamesine İlaveler ve Değişiklikler Yapılması Hakkında Kararına göre Kırgız Cumhuriyeti'ne ithal edilen potansiyel toksik kimyasal maddelerin kayıtları güncellenmiştir.

Sağlık kuruluşlarında potansiyel bulaşıcı tıbbi atıkların yönetimi, Kırgız Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığının 59 sayılı ve 18.02.2013 tarihli emriyle idare kontrolü düzeyinde düzenlenmekte ve diğer tıbbi atık kategorilerinin işlenmesine ilişkin kuralları düzenlenmemektedir.

Farmasötik atıkların yönetimi Kırgız Cumhuriyeti Hükumeti 407 sayılı ve 09.07.1997 tarihli "Satışa Uygun Olmadığı Düşünülen Ürünlerin İmhası (İşlenmesi) Prosedürüne İlişkin Yönetmelik"in onaylanmasına dair ve 137 sayılı ve 06.04.2011 tarihli "Tıbbi Kullanım İçin İlaçların Güvenliği Hakkında" teknik düzenlemenin onaylanması kararı ile düzenlenmektedir.

Radyoaktif atık yönetimi, Kırgız Cumhuriyeti'nin aşağıdaki Kanunları ile düzenlenmektedir: "Halkın Radyasyona Karşı Güvenliği Hakkında" (1999; 2014), "Radyasyon Güvenliği Hakkında" Teknik Yönetmelik (2011), "Kırgız Cumhuriyeti'nde Faaliyetin Ruhsatlandırılması ve İzin Verilmesi Hakkında" (2013) ve Ayrıca "Radyofarmasötik İlaçlarla Radyonüklid Teşhisi Sırasında Radyasyon Güvenliğini Sağlamaya Yönelik Kurallar Kodu" (Kırgız Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığının 30.04.2015 tarihli ve 227 sayılı ve Kırgız Cumhuriyeti Ekonomi Bakanlığına bağlı Standardizasyon ve Metroloji Merkezinin 22.05.2015 tarihli ve 15 sayılı emirleri ile onaylanmıştır.) Kimyasalların çevre ve halk sağlığı üzerindeki zararlı etkilerinin en aza indirilmesini sağlamak amacıyla 2015 yılında 91 sayılı Hükumet Kararı ile "2015-2017 Yılları İçin

Kırgız Cumhuriyeti'nde Kimyasalların Uygun Yönetimine İlişkin Kırgız Cumhuriyeti Hükumeti'nin Programı" kabul edilmiştir.

Kırgız Cumhuriyeti Hükumeti'nin nüfusun sağlığının korunması ve sağlık sisteminin geliştirilmesine ilişkin 2019-2030 yılları "Sağlıklı Kişi - Müreffeh Ülke" Programı kapsamında aşağıdaki planlamalar yapılmıştır: tıbbi prosedürlerin güvenliğinin sağlanmasında, hastane içi enfeksiyonların kontrolünde ve sağlık kuruluşlarında tıbbi atıkların imha teknolojilerinin kullanımında modern, etkin standartların ve kriterlerin geliştirilmesi ve uygulanması. Kırgız Cumhuriyeti'nin Sağlık Kuruluşlarında Tıbbi Atık Yönetimi ve Cıva İçeren Ürünlerin İşlenmesine İlişkin Konular Hakkında" 30.12.19 tarihli ve 719 sayılı Hükumet Kararnamesi ile aşağıdakiler onaylanmıştır: "Tıbbi Atıklarla Çalışma Kuralı" ve "Cıva İçeren Ürünlerin İşlenmesi ve Dönüşümü Kuralı". Bu belgenin önemli bir özelliği, mülkiyet türü fark etmeksizin, tüm sağlık kuruluşlarının bunu uygulama yükümlülüğüdür. Belge, aynı zamanda Stockholm ve Basel Sözleşmeleri kapsamında, çevresel tehlikeleri, çevre ve insan sağlığı üzerindeki zararlı etkileri nedeniyle tıbbi atık yakma teknolojisinin kullanımını yasak getirmektedir.

Kırgız Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı'nın 17.07.20 tarihli ve 526 sayılı "COVID-19 Salgını Sırasında Devletin Sağlık Kuruluşları İçin Geçici Standart Çalışma Prosedürlerinin 2. Baskısının Onaylanması Hakkında" Talimatı, Ek No. 8 "Tıbbi Atık Yönetimine İlişkin Standart İşlem Prosedürleri Dizisi" COVID-19 hastalarının tüm atıklarını epidemiyolojik açıdan son derece tehlikeli "B" sınıfı atıklar olarak sınıflandırmaktadır. Yatan hasta ve mobil ekiplerin donatılmasına ilişkin gerekliliklerin yanı sıra tıbbi atıkların ayrıştırılması, tanımlanması, paketlenmesi, etiketlenmesi, toplanması ve tedavi (dekontaminasyon) ve bertaraf yerine taşınması açıklanmaktadır.

Kırgızistan'ın da aralarında bulunduğu gelişmekte olan ülkelerde olduğu gibi atıkların döküldüğü yerlerde (madenciler olarak adlandırılan) çöp karıştıran insanlar için de ciddi tehlike oluşmaktadır. Bu kişiler iğne batması ve zehirli ve bulaşıcı maddelerle temas nedeniyle yaralanma riski altındadır.

Güvenli tıbbi atık yönetim sistemini geliştirmek amacıyla Issık Göl bölgesinin Çüy ve batı kesimlerindeki 100 ilk yardım istasyonunda Tıbbi Atıkların Güvenli Yönetimi Sistemi Paramedik-Ebelik İstasyonu (POS) Düzeyinde" bir dizi eğitim gerçekleştirilmiştir. POS'ların sağlık çalışanlarına yönelik eğitimler Issık Göl (Karakol) ve Çüy bölgelerindeki aile hekimliği merkezlerinde gerçekleştirilmiştir. Eğitimler, "Kırgızistan'da tıbbi atıkların

uygunsuz yönetimi sonucunda kalıcı organik kirleticilerin ve cıvanın kasıtsız salınımlarından insan sağlığını ve çevreyi korumak" başlıklı GEF-UNDP projesinin desteğiyle gerçekleştirilmiştir.

Tıbbi Atık Yönetimi (TAY/*HWM*) ile ilgili mevcut mevzuat revize edilmiş ve Şubat 2018'de "Kırgız Cumhuriyeti Topraklarında Sağlık Hizmetleri Atıklarının Yönetimi Talimatı" Kararnamesi ile Hükümet tarafından onaylanmıştır. "Kırgız Cumhuriyeti Topraklarında Sağlık Hizmeti Atıklarının Yönetimine Hakkında Talimatı" başlıklı Hükümet Kararnamesi, mülkiyete bakılmaksızın tüm sağlık kurumlarını kapsamakta ve atık tehlikelerine yönelik geleneksel yaklaşımdan uzaklaşılmasına olanak sağlamakta ve kurumsal sağlık hizmeti atığı kavramının tanıtılmasını ve yasama düzeyinde toplama, geçici depolama, depolama, nakliye ve bertaraf için katı gerekliliklerin uygulanmasını kolaylaştırmaktadır.

Kırgızistan Temmuz 2005'te Kalıcı Organik Kirleticilere (KOK'lara/*POPs*) ilişkin Stockholm Sözleşmesini onaylamış ve GEF finansmanı ve UNEP desteği ile KOK'lara ilişkin bir Ulusal Eylem Planı (UEP/*NAP*) da dahil olmak üzere Ulusal Uygulama Planını (UUP/*NIP*) geliştirmiştir. UUP, Kırgızistan Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile onaylanmış ve 2009 yılında Stockholm Sözleşmesi'ne iletilmiştir. Proje, Stockholm Sözleşmesinin Kırgızistan'da uygulanmasıyla doğrudan bağlantılı ve son derece ilgilidir.

Sağlık Bakanlığı ile İsviçre Kızılhaçı arasında 2005 yılında yapılan ortak bir projenin hastanelerdeki sağlık hizmetleri atıklarının uygun yönetiminin hastane enfeksiyonlarını önemli ölçüde azalttığını gösterdiğinden dolayı, Tıbbi Atık Yönetimi (TAY/*HWM*) Sağlık Bakanlığı için en önemli önceliklerden biri olmuştur.

2012 yılından bu yana Yeşil Haç sivil toplum kuruluşu olan "Ekois" ile birlikte "Kırgızistan'da Tıbbi Atık Yönetiminin İyileştirilerek Sağlık ve Güvenlik Üzerindeki Olumsuz Etkilerin Azaltılması" adlı bir proje yürütülmektedir. Proje kapsamında, Bişkek'teki kadın doğum hastanesine otoklav ve diğer malzemeler (iğne kesiciler, bulaşıcı atıklar vb.) temin edilmektedir. Hastane kimyasal dezenfeksiyondan otoklavlamaya geçerek tasarruf etmiştir.

Aynı zamanda, Sağlık Bakanlığı tarafından Kırgız Cumhuriyeti'nde tıbbi atık yönetimi ve hastane enfeksiyonu kontrolüne ilişkin bir program uygulamaya konulmuştur. Bu program çerçevesinde, İsviçre Kızılhaçının desteğiyle Narın bölgesindeki kırsal yerlerde bulunan hastanelere yönelik TAY

kapsamında otoklav teknolojilerinin geliştirilmesi ve test edilmesi amacıyla pilot projeler hayata geçirilmiştir.

2011 yılından itibaren "Narın Modeli" Kırgızistan-İsviçre Tıbbi Atık Yönetimi Projesi kapsamında ülkenin diğer bölgelerinde (kırsal alanlarda) tekrarlanmıştır.

2019 yılında Hükumet, "Kırgız Cumhuriyeti'nin Sağlık Kuruluşlarında Tıbbi Atıkların Ve Cıva İçeren Ürünlerin Yönetimine Ilişkin" 719 sayılı Kararnameyi yayımlamıştır.

2018 yılında “Enfeksiyon Kontrolü” uygulama rehberi Bakanlık tarafından onaylanmıştır. "Enfeksiyon Kontrolü Çerçevesinde Kırgız Cumhuriyeti Sağlık Kuruluşlarında Su Temini, Sanitasyon ve Hijyen" talimatı ise Haziran 2021'de yayımlanmıştır.

TÜRKİYE

Türkiye'de tıbbi atıkların güvenli yönetimine ilişkin esaslar 25 Ocak 2017 tarihli ve 29959 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren "Tıbbi Atıkların Kontrolü Yönetmeliği" ile belirlenmektedir. Yönetmelik, sağlık kurumlarının faaliyetleri sonucunda oluşan tıbbi atıkların ve bu atıkların üretildiği yerlerde ayrı toplanması, sağlık kurumu içerisinde taşınması, geçici depolanması ve tıbbi atık işleme tesisine taşınması ile ilgili esasları ve bertarafını kapsamaktadır. Yönetmelikte enfeksiyon yapıcı atıklar, patolojik atıklar ve kesici delici atıklar tıbbi atık olarak tanımlanmaktadır. Ayrıca Yönetmeliğin Ek-1'de yer alan faaliyetleri sonucu tıbbi atık üreten kişi, kurum ve kuruluşların tamamı sağlık kuruluşu olarak tanımlanmaktadır.

Tıbbi Atıkların Kontrolü Yönetmeliği belediyelerin tıbbi atık yönetimine ilişkin görevlerini teknik detaylarıyla düzenlemektedir.

Yönetmeliğe göre, tıbbi atıkların kaynağında ayrı toplanması, sağlık kurumu içerisinde taşınması ve geçici olarak depolanması sağlık kurumlarının sorumluluğundadır.

Tıbbi atıkların geçici depo/konteynerlerden atık işleme tesisine götürülmesi, sterilizasyonu ve/veya sterilize edilmesini ve/veya bertarafını, bu amaçla tıbbi atık işleme tesisinin kurulması ve onun işletilmesi/işlettirilmesini büyük şehirlerde büyükşehir belediyelerine, diğer yerlerde belediyelere veya yetkilerini devrettiği kişi ve kuruluşlara aittir.

Yönetmeliğe göre tıbbi atıklar yakılarak bertaraf edilebilmektedir. Herhangi bir kimyasalla işlenmiş patolojik atıklar yakılarak bertaraf edilmelidir.

Bunun yanı sıra, herhangi bir kimyasal maddeyle işlem görmemiş vücut parçaları ve organları, aynı zamanda kan torbaları ve diğer kan ürünleri sterilizasyon tesisinde işlenebilir. Yalnızca tanınabilir ve enfeksiyon riski taşımayan kol, bacak ve fetüs gibi patolojik atıklar gömülebilir. Gömülmesini gerektiren patolojik atıklar, sağlık kuruluşunun vereceği belge ile hastaya veya hasta yakınına teslim edilir.

Defin işleminin uygulanmasında 19.01.2010 tarihli ve 27467 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Mezarlık Yerlerinin İnşası, Cenazelerin Taşınması ve Defin İşlemleri Hakkında Yönetmelik hükümleri uygulanır.

Tıbbi atıkların yakılarak imha edilmesinde 06.10.2010 tarihli ve 27721 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Atıkların Yakılmasına İlişkin Yönetmelik hükümlerine uyulur.

Öte yandan bulaşıcı özelliği olan ve kesici delici atıklar sterilizasyonla etkisiz hale getirilebilir. Nötralize edilmiş ve tıbbi atık özelliğini kaybetmiş atıklar 26.03.2010 tarihli ve 27533 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Atıkların Düzenli Depolanmasına İlişkin Yönetmelik'te tanımlanan, 2. sınıf depolama sahalarında bertaraf edilebilir.

Sağlık kurumları, ürettikleri atıkların toplanması, taşınması, sterilizasyonu ve bertarafı için gerekli masrafları bertarafı yapan belediye veya yetkisini devrettiği kuruluşa ödemek zorundadır.

Yönetmelik hükümlerine göre, toplama, taşıma, sterilizasyon ve bertaraf maliyetlerini karşılamak üzere kullanılacak tıbbi atık ücreti, tıbbi atıkların oluştuğu ilin Mahalli Çevre Kurulunca belirlenerek duyurulur ve her yıl Bakanlık bilgisine sunulur. Tıbbi atıkların bertaraf ücreti belirlenirken, oluşan atığın yönlendirileceği sterilizasyon ve/veya bertaraf sahasına ulaşım mesafesi, aynı zamanda sterilizasyon ve/veya bertaraf maliyetleri dikkate alınır.

Türkiye'nin ilk sterilizasyon merkezleri 2008 yılında açılmıştır. Eylül 2023 itibarıyla toplamda 68 sterilizasyon merkezi ve 3 yakma tesisi 81 ilde tıbbi atık bertarafını sağlamaktadır.

Kalıcı Organik Kirleticilere İlişkin Stokholm Sözleşmesi Türkiye tarafından 23 Mayıs 2001 tarihinde imzalanmıştır. Sözleşmenin onaylanması 02.04.2009 tarihli ve 5871 sayılı Kanun ile uygun bulunmuş (14 Nisan 2009 tarihli ve 27200 sayılı Resmi Gazete), onaylanması 2009/15272 sayılı

Bakanlar Kurulu Kararı (30 Temmuz 2009 tarihli ve 27304 sayılı Resmi Gazete) ile kararlaştırılmıştır. Türkiye 12 Ocak 2010 tarihi itibarıyla sözleşmeye taraf olmuştur. Türkiye KOK'lara ilişkin Ulusal Uygulama Planı (NIP) hazırlamıştır.

Bazı Tehlikeli Kimyasalların ve Pestisitlerin Uluslararası Ticaretinde Ön Bildirimli Kabul Usulüne Dair Rotterdam Sözleşmesi Türkiye tarafından 10 Eylül 1998'de imzalanmıştır.

Sözleşmenin onaylanması 09.03.2017 tarihli ve 6988 sayılı Kanun ile uygun bulunmuş (3 Nisan 2017 tarihli ve 30027 sayılı Resmi Gazete), onaylanması 2017/10427 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı (1 Ağustos 2017 tarihli ve 30141 sayılı Resmi Gazete) ile kararlaştırılmıştır. Türkiye 20 Aralık 2017 tarihi itibariyla sözleşmeye taraf olmuştur.

Ozon Tabakasını İncelten Maddelere Dair Montreal Protokolüne katılım 06.06.1990 tarihli ve 3655 sayılı Kanun ile uygun bulunmuş (20 Haziran 1990 tarihli ve 20554 sayılı Resmi Gazete), katılım 90/733 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı (8 Eylül 1990 tarihli ve 20629 sayılı Resmi Gazete) ile kararlaştırılmıştır. Ozon Tabakasını İncelten Maddelere Dair Montreal Protokolüne Türkiye 19 Aralık 1991 tarihinde taraf olmuştur.

Türkiye ayrıca, Minamata Sözleşmesini de onaylamıştır.

SONUÇ

Tehlikeli tıbbi atıklarla ilgili riskler, tıbbi atık yönetimi sisteminin tüm aşamalarında mevcuttur. Bu tür atıklarla çalışan sağlık çalışanları ve destek personeli taşıma sırasında enfeksiyon riski altındadır.Tıbbi atıklarla çalışırken aşağıdaki ana riskler belirlenmektedir: bulaşıcı tehlike, keskin nesnelerle/kesici atıklara bağlı yaralanmalar, toksik ve kanserojen etkiler, çevre kirliliği, enjeksiyon bölgesinden nüfuz etme, cilt yaraları (enjeksiyon, ameliyatlar vb.), mukoza zarlarından emilim, nadiren solunum ve sindirim sistemi aracılığıyla nüfuz etme.

TÜRKPA bölgesindeki her ülkenin tıbbi atık yönetimi politikası farklı bir geçmişe ve özelliklere sahiptir. Ancak sağlık sektöründe güvenli ve çevre açısından sağlam deneyimlerin uygulanması konusunda ortak hedeflere sahip olmaları öngörülmektedir. Öncelikli amaç, riskleri daha da azaltmak için, insan sağlığının ve çevrenin tıbbi atıkların zararlı etkilerinden korunması olmalıdır. Türk devletlerinde tıbbi atıkların sürdürülebilir yönetimi için temel ilkelerin

geliştirilmesi önemlidir. Sağlık kurumları çevre kirliliğini azaltmak için atık bertarafında yeni teknolojiler kullanmalıdır. TÜRKPA üyesi devletler, üyesi oldukları uluslararası kuruluşlar ve ortak oldukları uluslararası anlaşmalar çerçevesinde ilgili alanlarda işbirliği yapabilirler.

Aynı zamanda biyomedikal atık imha şirketleri de sağlık hizmetlerinde önemli rol oynamaktadır. Biyomedikal atıkların güvenli ve verimli yönetimini sağlamaktadırlar. Bu tür şirketlerin yardımıyla atıklar toplanıp taşınmakta, etkili dezenfeksiyon süreçleri kullanılmakta ve normatif standartlar takip edilmektedir. Ayrıca sağlık kurumlarına yönelik eğitim ve öğretim hizmetleri de vermektedirler. Bu şirketler çevresel sürdürülebilirlik konusunda kararlıdır. İlave olarak, çevre üzerindeki etkilerini en aza indirmek için atık azaltma önlemlerini de uygulamaktadırlar. Sağlık tesisleri, biyomedikal atık imha şirketleriyle iş birliği yaparak kaliteli hizmet sağlamaya odaklanabilir ve atıkların güvenli ve verimli bir şekilde yönetildiğini bilerek bu sorumluluğu uzmanlara devredebilirler. Ancak, Türkiye'de yürürlükte olan Tıbbi Atıkların Kontrolü Yönetmeliği gereğince tıbbı atıkların sağlık kuruluşlarından toplanması, taşınması, işlenmesi ve bertaraf edilmesi belediyelerin sorumluluğundadır. Belediyeler, tıbbi atık işleme işi yapan bir firma ile protokol yaparak bu sorumluluklarını devredebilirler.

Üye devletler arasında tıbbi atık yönetimine ilişkin bilgi ve en iyi uygulamaların paylaşılması, tıbbi atık yönetimine yönelik başarılı politikaların, düzenlemelerin ve teknolojilerin paylaşılmasını içerebilir. Tıbbi atıkların bertarafı, nötralize edilmesi ve işlenmesi için standartların ve yönetmeliklerin geliştirilmesi, üye devletlerin sağlık görevlileri ve atık yönetimi yetkilileri için eğitim ve kapasite geliştirme programlarının düzenlenmesi, tıbbi atık yönetimi için çevre dostu ve uygun maliyetli teknolojilerin üye devletler arasında transferinin kolaylaştırılması önemli konulardır. Bunlar arasında atıktan enerji elde etme teknolojileri ve gelişmiş sterilizasyon yöntemleri yer alabilir. Ortak farkındalık kampanyaları ve eğitim programları, halkı, sağlık çalışanlarını ve atık yönetimi görevlilerini uygun tıbbi atık yönetiminin önemi konusunda bilgilendirebilir.

Tıbbi atık yönetimi konusunda TÜRKPA kapsamında iş birliği, küresel sürdürülebilirlik hedeflerine katkıda bulunarak daha verimli, uygun maliyetli ve çevre dostu uygulamaları beraberinde getirecektir.